

Núm.7

Gener 2005

Participació i nou Estatut

Direcció General de Participació Ciutadana
Departament de Relacions Institucionals i Participació
Generalitat de Catalunya*

1. INTRODUCCIÓ. 2. PER QUÈ VOLEM UN ESTATUT AMB PARTICIPACIÓ CIUTADANA?. 3. COM S'HA ARTICULAT LA PARTICIPACIÓ EN LA REDACCIÓ DEL NOU ESTATUT?. 3.1. La comunicació. 3.1.1. Elaboració de continguts. 3.1.2. Campanya de difusió. 3.1.3. Edició de materials divulgatius i pedagògics. 3.1.4. Xerrades divulgatives. 3.2 La participació. 3.2.1. Pactes amb la societat civil organitzada i amb les institucions. 3.2.2. Espais temàtics de trobada i debat. 3.2.3. Canals per a les persones individuals. 3.3. La presa en consideració. 4. RESULTATS I VALORACIONS.

1. Introducció

Durant els darrers anys han estat cada cop més freqüents les experiències que, d'una o altra forma, han volgut incorporar la veu dels ciutadans en el disseny i la implementació de les polítiques públiques. Aquestes experiències s'han desenvolupat en paral·lel a l'aparició d'etiquetes i metodologies diverses com ara els plans estratègics, els consells ciutadans, els nuclis d'intervenció participativa, les agendes 21 o els pressupostos participatius, les quals, per altra banda, s'han desplegat de manera gairebé exclusiva en l'àmbit local, un espai on la proximitat les justifica i facilita.

Hem acumulat, doncs, un seguit de coneixements i d'experiències que ens haurien de permetre donar alguns passos més en aquesta direcció. En primer lloc, perquè sovint ens hem concentrat excessivament en les metodologies participatives i hem oblidat els objectius que les justifiquen. Pensar més en el *perquè* que en el

* Aquest article ha estat elaborat per l'equip de la Direcció General format per Ll. Alonso, C. Blesa, Q. Brugué, F. Català, J.M. Espuelas, C. Montoro, J. Pacheco i F. Pindado.

com es converteix en un exercici de maduresa en el procés de consolidació de la pròpia participació ciutadana. En segon lloc, hem de ser capaços d'incorporar la participació en els nivells supralocals, de manera que també les seves polítiques puguin comptar amb els avantatges que justifiquen la recent preocupació per la participació.

En les pàgines que segueixen ens referirem a aquests dos passos, i ho farem a través d'una experiència política tan significativa com és la participació en la redacció del nou Estatut d'autonomia de Catalunya.

2. Per què volem un Estatut amb participació ciutadana?

De fet, quan parlem de participació estem referint-nos a una cosa tan simple com la relació entre els governants i la ciutadania. Unes relacions que la democràcia representativa limita al moment electoral i que cal ampliar. Però, per què cal ampliar l'abast d'aquesta relació? Per què, més concretament, considerem que la redacció d'un nou Estatut reclama una major i més intensa participació de la ciutadania?

Per respondre a la pregunta més genèrica, cal fer referència a dos tipus de *perquè*, aquells que justifiquen la participació des del punt de vista dels ciutadans i aquells que es refereixen a la perspectiva dels governants, d'allò que n'esperen de la participació.

- Des de l'òptica dels ciutadans, la participació és un dret que es pot exercir amb diferent intensitat. La participació, així, inclou el dret dels ciutadans a estar informats, a ser consultats i a prendre part en les decisions. Avançar des de la simple informació cap al prendre part, passant per la consulta, defineix un procés d'intensificació de la participació, d'augment de la seva qualitat i de maduració de la relació entre governants i governats.
- D'altra banda, la participació també es justifica en funció d'allò que n'obtenen els governants. En aquesta direcció, podem distingir entre dos objectius tradicionals (augment de la legitimitat i millora de les decisions) i dos objectius de nova generació (disposar de col·laboradors i generar capital social).

Direcció General de Participació Ciutadana

La Direcció General de Participació Ciutadana és una unitat que depèn del Departament de Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya. Creada al gener de 2004, està composta per una plantilla estable de vuit persones que treballen per acomplir les funcions següents:

- La promoció de la participació social.
- L'anàlisi, l'estudi, la proposta i el seguiment dels mecanismes i els instruments necessaris per garantir la participació ciutadana en l'adopció de les polítiques públiques.
- L'anàlisi, l'estudi i la proposta de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació en els processos de participació ciutadana.
- La difusió dels valors i dels principis democràtics en tots els àmbits socials i culturals.

L'equip de la Direcció General de Participació Ciutadana: J.M. Espuelas, Q. Brugué (director general), J. Pacheco, Ll. Alonso, F. Català, F. Pindado, C. Montoro i C. Blesa

Aquests objectius, en tota la seva diversitat, van impregnar la voluntat de desplegar un procés participatiu al voltant de la redacció del nou Estatut. D'entrada, vam voler aprofitar un assumpte políticament rellevant per convertir les promeses sobre el nou rol dels ciutadans en una realitat. Forma part de la retòrica políticament correcta referir-se a la necessitat de reduir la distància entre governants i governats, d'acostar la política a la ciutadania i que aquesta ciutadania pugui prendre-hi part. Se sol presentar el divorci entre uns polítics cada cop més autistes i una població cada cop més indiferent com un dels principals factors de malestar en les nostres societats. Tothom sembla compartir aquesta diagnosi, entre pessimista i fatalista i es fa palesa la necessitat d'afrontar-la amb polítiques d'alta intensitat participativa, amb iniciatives que ens ajudin a consolidar els drets dels ciutadans a estar informats, a ser consultats i a prendre-hi part. El Departament de Relacions Institucionals i Participació va voler convertir la retòrica en pràctica, tot deixant de proclamar bones intencions i posar-se a la feina en un assumpte complicat, però important com el nou Estatut.

En aquesta posada en pràctica, es va treballar amb un triple compromís amb els ciutadans, un compromís que es relaciona amb les tres diferents intensitats del dret de participació i que resumim en els termes *explicar-nos*, *escoltar* i *prendre nota*.

- En primer lloc, vam voler explicar-nos, informar la població sobre què és un Estatut, de què parla, perquè volem modificar-lo i com ho estem fent. Aquestes explicacions ens van portar a elaborar una estratègia de comunicació, a la qual més tard ens referirem, però també a explicitar un reconeixement de la capacitat dels nostres ciutadans i ciutadanes per entrar en un debat que massa sovint els polítics solen reservar-se per a ells.
- En segon lloc, un cop informada, la ciutadania ha de poder dir-hi la seva. Es tractava d'escoltar quines són les seves preocupacions, les seves opinions, les seves expectatives i les seves aportacions al nou Estatut.
- Finalment, però, no podíem deixar parlar la gent si no estàvem disposats a escoltar-la, a prendre nota d'allò que ens deien i, com a mínim, a prendre-ho en consideració. No vàrem assumir el compromís –volem subratllar-ho– d'incorporar totes les aportacions al text estatutari. En canvi, vam assumir el compromís d'escoltar a tothom abans

de prendre les decisions. Potser es podria haver anat més lluny en aquest aspecte, però en un assumpte com l'Estatut ens va semblar important marcar uns límits que salvaguardessin l'honestedat del procés. I, per ser honestos, quan rebem propostes diverses i contradictòries el que podem assumir és que les incorporarem al debat, no que totes seran guanyadores.

D'altra banda, un procés participatiu també es justifica des de la perspectiva dels objectius i els interessos del Govern. Recuperant els esmentats més amunt:

- La participació legitimarà una norma jurídica bàsica i, d'aquesta manera, actuarà com a garantia del seu desplegament. Només quan la gent percep com a seva i comparteix una norma jurídica, aquesta assoleix la màxima efectivitat. L'Estatut del 79 va arribar precedit de mobilitzacions reclamant "*llibertat, amnistia, Estatut d'autonomia*" i és en aquest grau de legitimitat i complicitat social on ha trobat la clau de l'èxit assolit durant 25 anys. Ara, el context històric és diferent i no podem pensar a repetir aquella mobilització. Ha calgut buscar, però, alternatives per aconseguir una legitimitat que només la ciutadania pot donar-li.
- La participació també és útil en la mesura que enriqueix les decisions. En un entorn complex, canviant i divers com l'actual, és arrogant i ingenu pensar que algú, encara que disposi de legitimitat democràtica, sap el que toca fer i el que ens convé a tots plegats. Convidar la gent a participar per millorar les nostres decisions no és, doncs, un exercici d'altruisme polític, sinó una necessitat, un acte de realisme davant d'una realitat que se'ns escapa si no som capaços de mirar-la a través dels ulls de moltes persones i el que cadascuna d'elles representa.
- Estratègicament, la participació és imprescindible per aconseguir col·laboradors, còmplices que ens ajudin a tirar endavant les diferents iniciatives polítiques. Només quan la gent sent que una cosa és seva està disposada a defensar-la i a promoure-la. Aquesta idea, de sentit comú, és molt rellevant quan pensem en les dificultats de negociació que segur que trobarem en el procés d'aprovació del nou Estatut. Una negociació que pot ser molt diferent si es fa sobre un text que només coneixen quatre polítics o sobre un text que compta amb el suport d'una comunitat que l'ha debatut, hi ha fet aportacions i se l'ha fet seu.

Deu mil exemplars de l'auca del nou Estatut i del llibre *L'Estatut és de tothom* van ser distribuïts a les escoles de Catalunya

- En darrer terme, un procés participatiu com aquest també serveix per aconseguir l'efecte indirecte d'anar reconstruint i dotant de major confiança les relacions entre el govern i la ciutadania. És una prova de la voluntat de passar de la teoria a la pràctica. En l'enfortiment de les relacions entre uns i altres, les polítiques del govern milloren, però la societat civil també creix i madura.

Tots aquests van ser els objectius i les esperances amb les quals vam dissenyar el procés participatiu per a la redacció del nou Estatut, però: com ho vàrem fer? Com es va dur a la pràctica i amb quins resultats? Aquests interrogants seran els que tractarem en els apartats següents.

3. Com es va articular la participació en la redacció del nou Estatut?

Els experts expliquen que els governants disposen de tres models de relació amb els governats. El primer és aquell en què *només parlen uns quants*: els que en saben. Com aquells professors que parlen des

de l'autoritat dels seus coneixements i de les seves tarimes, els polítics elaboren discursos, creen espais restringits per parlar i, un cop preses les decisions, demanen l'opinió d'aquells que no en tenen; normalment perquè no han tingut ocasió de formar-se-la. Quan els ciutadans contesten amb el desconcert, els polítics acostumen a queixar-se per no disposar d'una ciutadania suficientment activa i participativa.

En el segon model, en canvi, *tothom parla*, fins i tot els que no tenen res a dir. Aquesta inflació participativa pot derivar en una xerrameca on s'expressen veus que ningú no escolta i on no es produeix cap síntesi, cap acord que es tradueixi en resultats concrets. Com aquells professors que no s'han preparat la classe i improvisen un debat sobre les notícies del dia, ara els polítics es dedicarien a obrir altaveus on les opinions se superposen, es barregen i es difuminen en la confusió.

Des del punt de vista de la redacció d'un nou Estatut per a Catalunya, aquests dos models representaven els principals perills operatius del procés participatiu que es va iniciar:

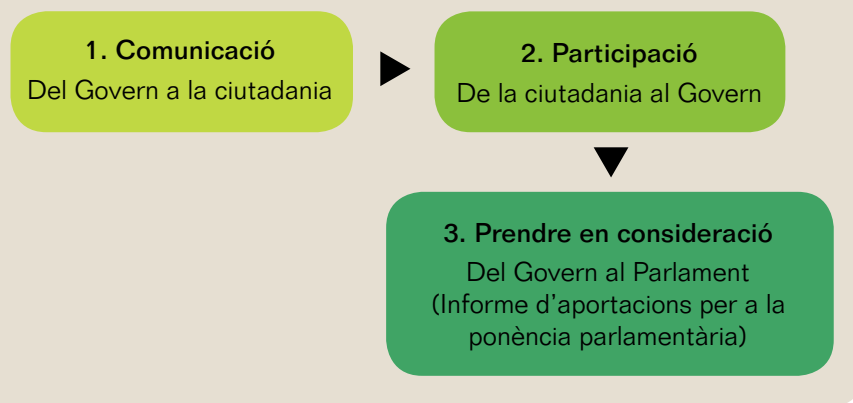
- D'una banda, si només *parlava poca gent* ens trobaríem amb un Estatut elaborat a porta tancada, a través d'un procés on els experts i els polítics professionals monopolitzen un debat del qual els ciutadans només en reben els resultats ja cuinats.
- D'altra banda, si *tothom parlava* podien aparèixer turbulències que possessin en perill la capacitat d'escoltar-nos i de processar la informació que emergeix. Si aquest era el cas, tot plegat seria molt de soroll per a no res.

El procés que des del Departament de Relacions Institucionals i Participació es va posar en marxa volia conjurar aquests perills, tot articulant un tercer model de relació amb la ciutadania. El que es pretenia era generar un *diàleg autèntic* entre persones que parlen a partir d'una informació prèvia, d'una posició argumentada, i amb la voluntat decidida d'escoltar-se i d'arribar a alguna conclusió. Aconseguir aquestes condicions no era fàcil, però tots els instruments que es van dissenyar per debatre sobre l'Estatut –després ens hi referirem– estaven pensats per acostar-s'hi.

Així, en impulsar qualsevol dels instruments que ens van servir per materialitzar el procés participatiu entorn del nou Estatut, es van tenir molt en compte tres elements cabdals: la voluntat d'explicar-nos i d'informar

la ciutadania sobre l'Estatut i la seva modificació, la voluntat de crear espais ordenats i sistemàtics on expressar-se i el compromís d'analitzar totes les aportacions de la gent i fer-les arribar als redactors del nou Estatut per tal que les valoressin i les concretessin en un resultat tangible. Són aquests tres objectius els que, tal com s'esquematitza a la figura 1, justificaven els eixos del procés participatiu:

Figura 1. Eixos del procés participatiu

A continuació fem esment dels continguts de les línies de treball centrades en els tres eixos anteriors (comunicació, participació i presa en consideració), mentre que a l'apartat següent ens referirem als resultats concrets que hem obtingut.

3.1. La comunicació

Quant a l'estratègia de comunicació des del Govern cap a la ciutadania, es va treballar a partir de quatre línies:

3.1.1. Elaboració de continguts

De manera prèvia a qualsevol altra iniciativa, calia treballar per traduir un assumpte complex i distant com l'Estatut en quelcom comprensible i proper per a la majoria de la població. Per fer-ho, es va articular un discurs al voltant de quatre preguntes, els quatre interrogants que es plantejaria qualsevol ciutadà o ciutadana abans de començar a parlar sobre l'Estatut: Què és? De què parla? Per què cal canviar-lo? Què s'està fent per propiciar aquest canvi?

El procés participatiu va comptar amb el recolzament d'una campanya de difusió a través de diversos mitjans de comunicació

3.1.2. Campanya de difusió

Paral·lelament a la construcció d'un discurs assequible, resultava imprescindible despertar l'interès de la població, col·locar l'Estatut a l'agenda del debat polític. És per això que es va endegar una campanya

nya de difusió que, sota l'eslògan "L'Estatut és de tothom. Parla", volia subratllar la necessitat d'incorporar la ciutadania, la seva veu, en un assumpte que, més enllà de la seva rellevància per a les elits polítiques, havia de ser de tothom.

3.1.3. Edició de materials divulgatius i pedagògics

A partir del discurs elaborat i amb el suport de la campanya de difusió es van elaborar díptics i altres materials per facilitar la tasca d'acostament i implicació de la ciutadania en el procés de debat estatutari.

3.1.4. Xerrades divulgatives

Finalment, es va considerar fonamental acompanyar aquests materials del contacte directe amb la població, i organitzar un cicle de xerrades i tallers de debat per explicar-nos, respondre els dubtes de la gent i escoltar les seves opinions i aportacions.

3.2 La participació

La campanya de comunicació, com ja hem explicat, va venir acompanyada de l'obertura d'espais de participació i de canals a través dels quals els ciutadans es podien adreçar al Govern. Van ser molt diversos, però els podem agrupar sota quatre grans epígrafs:

3.2.1. Pactes amb la societat civil organitzada i amb les institucions

En primer lloc, es tractava de recollir les aportacions de totes aquelles entitats, associacions, agrupacions o institucions que, cadascuna des del seu àmbit, representen la societat civil i institucional de Catalunya. A més, aquesta recollida es convertia en un pacte a través del qual el Govern proporcionava material de treball i assessorament tècnic, mentre que, a canvi, les entitats generaven un procés de debat intern que servia per estendre la sensibilitat envers el procés i que, finalment, culminava en la presentació d'un document escrit on es plasmaven les seves aportacions i demandes.

3.2.2. Espais temàtics de trobada i debat

Els pactes amb la societat civil van suposar una relació bilateral entre una entitat i el Govern, mentre que el que hem anomenat espais temàtics de trobada i debat van permetre aplegar diversos actors (socials, econòmics, culturals, institucionals) per tal que poguessin discutir i formular conclusions al voltant d'un tema de preocupació compartida.

Relació d'institucions i entitats que van presentar documents amb propostes per al nou Estatut

- Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
- Consell de la Gent Gran de Catalunya
- Consell Nacional Joventut de Catalunya
- Consell de l'Audiovisual de Catalunya: L'estatut i el sector audiovisual
- Federació Municipis de Catalunya: L'estatut i el règim local
- Conselh Generau d'Aran
- Institut Català de la Dona
- Agència Catalana de Protecció de Dades
- Universitat Rovira i Virgili
- Universitat de Vic
- Universitat Internacional de Catalunya
- Club UOC (Universitat Oberta de Catalunya)
- FATEC (Federació d'Associacions de Gent Gran de Catalunya)
- Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CC OO)
- CC OO – Agrupació d'Agents Forestals de Catalunya
- UGT de Catalunya
- FESALC (Federació de Societats Laborals de Catalunya) i Revista Nova Gestió
- Confederació Cooperatives de Catalunya
- Cambra de Comerç de Girona
- Fundació Barcelona Comerç
- CONFAVC (Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya)
- ACP (Associació Catalana de Professionals)
- CITE-CC OO i la Coordinadora d'Entitats d'Immigrants de Catalunya
- Servei d'Atenció a Immigrants (Comissió Diocesana de Migracions)
- Taula d'Entitats del Tercer Sector
- Fundació Pere Tarrés
- Juristes per la Llengua
- Plataforma per la Llengua
- Fundació Altarriba
- ADEFAN (Associació per la Defensa dels Animals)
- Darwin
- Associació Dones Eco Feministes
- Associació de Dones Periodistes de Catalunya
- Fundació per a la Identitat de Gènere
- Coordinadora Gay-Lesbiana
- Centre UNESCO de Catalunya
- Patronat Català Pro-Europa
- CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions)
- Consell Escolar de Catalunya
- Consell de Col·legis Oficials d'Agents de la Propietat Immobiliària de Catalunya
- Consell de Col·legis Oficials de Gestors Administratius de Catalunya
- Consell de Col·legis d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Catalunya
- Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya
- Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya
- Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya
- Col·legi de Secretaris, Interventors i Tresorers de Catalunya
- Col·legi de Biòlegs de Catalunya
- Col·legi Oficial d'Enginyeria Informàtica de Catalunya
- Col·legi de Mediadors d'Assegurances (Girona)
- Col·legi Diplomats Infermeria (Girona)
- Col·legi d'Economistes de Catalunya
- Col·legi de Periodistes de Catalunya
- Unió de Professionals de la Imatge i Fotografia de Catalunya
- Associació Catalana de Gestió Pública
- Justícia i Pau
- Moviment Català per la Pau (Centre Unesco, Fundació Catalana de l'Esplai, Fundació per la Pau, Justícia i Pau, Nova, Federació Catalana d'ONGs per la Pau)
- Coordinadora d'ONGs Solidàries (comarques Girona i Alt Maresme)
- JARC (Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya)
- DEPANA (Associació per la Defensa del Patrimoni Natural)
- ONCE
- MIFAS (associació de minusvàlid de Girona)
- Federació de Persones Sordes de Catalunya
- UFEC (Unió Federacions Esportives de Catalunya)
- Germanies
- Associacions Addan i Aleteia
- Agrupació Ciutadana de Vigilància d'Incendis Forestals
- Col·lectiu per a la Correcció del Desequilibri
- PreAssemblea de Catalunya
- Sindicat de Periodistes de Catalunya
- Associació Radioafccionats de Catalunya
- SEBA (Associació de Serveis Energètics Bàsics Autònoms)
- Consell Evangèlic de Catalunya
- Amics de la Sardana Terranostra
- Col·lectiu 11 Setembre
- Liga para la Libertad de Vacunación
- Assemblea Bolivariana de Catalunya
- Col·lectiu de centres privats concertats i llars d'infants de Mataró

Espais temàtics de trobada i debat

L'absència d'un interlocutor clar o la voluntat de debatre a fons temes emergents en el nou Estatut van aconsellar l'organització de 8 espais temàtics de trobada i debat:

- Immigració
- Drets i llibertats
- Medi ambient
- Justícia
- Empresa
- Societat del coneixement
- Actors polítics
- Llengua

Aquests espais van resultar molt útils tant per l'intercanvi d'opinions generat com pel fet d'haver centrat el debat en temes nous i de gran transcendència per al futur Estatut.

3.2.3. Canals per a les persones individuals

Un repte important i complex va consistir a aconseguir aportacions formulades per ciutadans i ciutadanes a títol individual. Per avançar en aquesta direcció, en primer lloc, era molt important organitzar el debat entorn a uns eixos prou clars i comprensibles. La tasca realitzada en la primera etapa d'elaboració de continguts ens va conduir a identificar quatre

Bústies per al correu postal

Encartat a la revista *InfoCatalunya*, que es trameta a tots els domicilis del país, es va distribuir un qüestionari prefranquejat amb preguntes de resposta oberta sobre els quatre grans blocs de continguts de l'Estatut. A través d'aquest mitjà es van rebre 5.853 cartes i qüestionaris emplenats. A la bústia instal·lada al bus de l'Estatut es van dipositar 769 qüestionaris.

El web del nou Estatut

Va estar actiu durant més de quatre mesos. Amb més de 86.000 visites, va esdevenir una eina important en el procés participatiu. A través de la bústia "El Govern t'escolta", es van rebre missatges amb propostes, suggeriments, crítiques i reflexions. Així mateix, la ciutadania va utilitzar el fòrum de debat per enviar missatges. La informació continguda en aquest espai es completava amb un recull de materials de suport i l'explicació, de forma entenedora, del procediment formal de reforma.

L'Estatut al territori

El bus de l'Estatut va recórrer 11.000 quilòmetres i es va aturar en 65 viles i ciutats

El Festatut, el bus, la Setmana de l'Estatut i les xerrades i tallers a més d'un centenar de municipis de Catalunya van cobrir la dimensió territorial del procés participatiu.

El Festatut, l'espectacle que convidava a la ciutadania a expressar-se a través de les arts de carrer, va recórrer 19 ciutats de Catalunya. Prop de 5.000 persones van participar en aquests espectacles en els quals es van recollir 1.170 propostes.

El bus de l'Estatut va ser l'element més visible del procés participatiu. Va recórrer 11.000 quilòmetres en un itinerari que el va portar a 65 ciutats i viles de Catalunya. Més de cinc mil persones van pujar-hi per informar-se (el bus comptava amb dos tècnics de participació) i deixar les

seves propostes a través de la bústia postal (es van recollir 769 qüestionaris) i dels cinc terminals connectats amb el web del nou Estatut.

La Setmana de l'Estatut al territori va significar la realització de 35 debats i trobades amb representants del món empresarial, cultural, polític i social de l'àmbit de les set delegacions i subdelegacions del Govern de la Generalitat, a les quals van assistir 1.312 persones. La realització d'una sèrie d'actes previs a cadascuna de les demarcacions era el preludi de l'acte central que comptava amb l'assistència d'un membre del Govern de la Generalitat.

La col·laboració amb ajuntaments i altres entitats va permetre organitzar 34 xerrades (de caire informatiu) i 20 tallers de debat (de cai-

re participatiu) a diversos municipis de Catalunya, des de Muntanyola (Osona), un municipi de 361 habitants, on van assistir-hi 12 persones, fins a Santa Coloma de Gramenet (Barcelonès), que va aplegar prop d'un centenar de persones. Els altres municipis on es van celebrar xerrades i tallers, alguns en més d'una ocasió, són: Arbeca, Amposta, Arbúcies, Badalona, Badia del Vallès, Balaguer, Barcelona, Berga, Bescanó, Cambrils, Cardedeu, Cerdanyola, Cervera, Collbató, Cornellà de Llobregat, Cunit, El Vendrell, Esparreguera, Girona, La Palma de Cervelló, l'Hospitalet de Llobregat, Lleida, Lloret de Mar, Manresa, Matadepera, Mataró, Molins de Rei, Montmeló, Olot, Parets del Vallès, Reus, Ripoll, Sabadell, Sant Celoni, Sant Esteve Sesrovires (Centre Penitenciari Brians), Sant Feliu de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Santa Coloma de Farners, Santa Cristina d'Aro, Tavèrnoles, Torroella de Montgrí, Tremp, Vielha i Valls.

Finalment, també cal assenyalar la realització de conferències dirigides a la comunitat educativa en els 8 serveis territorials d'Educació, a la majoria de les universitats públiques i privades de Catalunya (amb 750 assistents) i els tallers participatius dirigits al personal de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat.

àmbits: drets i deures, competències i finançament, institucions i regles de joc, i definició de Catalunya i de la seva identitat. En segon lloc, calia obrir canals per rebre les aportacions: un web i una adreça postal, on adreçar uns qüestionaris oberts van estar les vies escollides. A través del web, els ciutadans i ciutadanes podien, a més, fer-nos arribar les seves aportacions, accedir a informacions molt diverses sobre l'Estatut i participar en un fòrum de discussió amb altres persones.

- **Dimensió territorial.** Plantejar un procés participatiu a escala catalana suposava un repte addicional: el territorial. No podíem esperar simplement que tothom es pronunciés, amb independència del seu poble o ciutat de residència. Calia, en canvi, desplegar una estratègia proactiva destinada a portar el debat i les possibilitats de recollir aportacions al conjunt del territori. Una àmplia diversitat d'iniciatives, com se sintetitza en el quadre següent, van servir per traslladar aquesta voluntat a la realitat.

3.3 La presa en consideració

Finalment, no podem oblidar que totes aquestes iniciatives tenien un destí clar: la ponència parlamentària, com a comissió responsable de la redacció del nou Estatut. Calia traduir el procés participatiu en un informe que permetés als ponents *escoltar* la ciutadania i que, a partir d'aquí, poguessin *prendre en consideració* les seves aportacions. La Direcció General de Participació Ciutadana es convertia, així, simultàniament, en l'orella i la veu dels ciutadans. L'orella que escolta i la veu que transmet.

La dimensió territorial del procés participatiu va ser, des del principi, una prioritat

4. Resultats i valoracions

Des del punt de vista quantitatiu, els resultats es van materialitzar en un conjunt d'activitats molt diverses, les quals –com hem explicat– pretenien arribar a la gent perquè pogués opinar amb co-

neixement de causa i perquè per part nostra poguéssim escoltar les seves aportacions. Unes 1.300 persones van assistir a tallers i xerrades, més de 5.000 van visitar l'autobús de l'Estatut i prop de 5.000 van assistir al Festatut, el web va tenir més de 86.000 visites, hi va haver més de 9.500 intervencions en el fòrum i es van recollir 4.532 missatges, mentre que uns 6.622 ens van arribar a través del correu postal i del bus de l'Estatut; vàrem mantenir prop de 400 reunions i trobades amb institucions i entitats, i en els espais temàtics de debat vam comptar amb la presència d'unes 400 persones en representació d'una àmplia diversitat d'entitats i institucions; més de 750 persones van assistir a les conferències realitzades en Universitats; uns 650 membres de la comunitat educativa van rebre materials i van assistir a les xerrades sobre l'Estatut; i la Setmana de l'Estatut va mobilitzar més de 1.300 persones d'arreu del país en representació, de nou, de moltes entitats i institucions d'abast local o comarcal.

Totes aquestes dades il·lustren una estratègia de "pluja fina": es volia fugir de l'organització d'uns quants actes més o menys espectaculars en termes d'assistència i visibilitat. Es va apostar, en canvi, per l'acumulació de multitud d'esforços. Vam haver de treballar des de la paciència, però amb l'objectiu d'anar generant l'interès i la complicitat dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya. No vàrem optar per sacsejar la població des de l'espectacularitat, sinó per anar impregnant la comunitat des de la paciència i la insistència. Tanmateix, cal advertir que mai hem pretès treballar amb una mostra representativa de la població de Catalunya i que, en conseqüència, calia valorar els resultats obtinguts sempre des de la prudència que aquesta limitació comporta.

Quant al contingut de les aportacions que es desprenen del procés participatiu, podem esbossar algunes idees generals:

- **Pertinença de les aportacions.** D'entrada, en contra d'allò que alguns pensaven, les aportacions de la ciutadania han estat majoritàriament sensates, adequades i pertinents. Això no vol dir que s'hagin expressat estrictament en termes estatutaris. És a dir, la gent no s'expressa com els catedràtics en dret constitucional ni parla com si dictés un text articulat, però això no l'impedeix expressar opinions i preocupacions que –un cop traduïdes– poden incorporar-se a l'Estatut. La pertinença de les seves aportacions no

només reflecteix el grau de maduresa de la ciutadania, sinó també la capacitat de connectar l'Estatut amb preocupacions del dia a dia. Vincular el text jurídic a la realitat viscuda pels ciutadans i ciutadanes de Catalunya era un dels principals objectius del procés.

- **Diversitat de les temàtiques tractades.** La població ha entès que l'Estatut és una norma jurídica que actua com a paraigües des del qual es pot abordar una àmplia diversitat d'aspectes que afecten el nostre benestar, la nostra identitat i el nostre progrés. En conseqüència, les seves aportacions s'han dispersat fins abraçar el conjunt de la complexitat d'un text com l'Estatut.
- **Temes estrella.** Dins la diversitat abans esmentada, però, alguns temes han anat apareixent amb més freqüència i intensitat. No podem ara presentar-los de manera exhaustiva i precisa, però sí oferir-ne una pinzellada usant els quatre eixos de debat que hem citat més amunt (l'informe complet sobre els resultats del procés participatiu és accessible a www.gencat.net/nouestatut). En primer lloc, la qüestió de la definició de Catalunya i la seva identitat és una preocupació molt estesa i que s'ha materialitzat en el debat sobre el concepte de nació i el dret a l'autodeterminació. En segon lloc, la ciutadania reclama als governants compromisos concrets en termes de drets que han de garantir el seu benestar en el sentit ampli de la paraula. Apareixen, així, demandes respecte de la necessitat que l'Estatut suposi un compromís dels polítics envers la cohesió social, la sostenibilitat, l'accés a l'habitatge, la dignitat de la gent gran, la igualtat d'oportunitats sense distinció de gènere, etc. Quant a les competències, s'ha plantejat la necessitat d'anar tan lluny com es pugui i, més en concret, d'incorporar matèries noves com ara les referides a la immigració, la societat del coneixement o les noves tecnologies. Finalment, des de l'àmbit de les institucions i les regles de joc apareixen tres temes estrella: l'ordenació territorial, la presència a la UE i, sobretot, la necessitat que l'Estatut contempli un model de finançament que garanteixi l'efectivitat de tot plegat.

El disseny i l'execució d'un procés participatiu al voltant de la redacció d'un nou Estatut d'autonomia per a Catalunya ens ha permès observar, des de la primera fila, la desconfiança acumulada en les relacions entre els governants i els governats. Però també hem vist com aquesta desconfiança es transforma, poc a poc, en il·lusió, ga-

nes de col·laborar i molta satisfacció quan els ciutadans i les ciutadanes perceben que els governants els expliquen les coses i els presten atenció quan parlen. La participació de la gent a l'Estatut ens permetrà disposar, sens dubte, d'un text millor i més fort; però també ens ha permès fer un reconeixement a la ciutadania. És el primer pas per anar reconstruint les confiançaes i les complicitats sense les quals és molt difícil, avui per avui, afrontar els reptes que tenim plantejats i avançar com a país. ■